

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของสภาองค์กรชุมชน : กรณีศึกษาสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล กับสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ชื่อและนามสกุล นางกรรณิการ์ ฤกษ์อุโฆษ

วิชาเอก การเมืองการปกครองท้องถิ่น

สาขาวิชา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช

อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร. ปธาน สุวรรณมงคล
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธนศักดิ์ สายจำปา

วิทยานิพนธ์นี้ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2559

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ปธาน สุวรรณมงคล)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธนศักดิ์ สายจำปา)

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุจินต์ วิสุทธิรานนท์)

ชื่อวิทยานิพนธ์ การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของสภาองค์กรชุมชน: กรณีศึกษาสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล กับสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผู้วิจัย นางกรรณิการ์ ฤกษ์อุโฆษ **รหัสนักศึกษา** 2578002046 **ปริญญา** รัฐศาสตรมหาบัณฑิต

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร.ปธาน สุวรรณมงคล (2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนศักดิ์ สายจำปา

ปีการศึกษา 2558

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) การดำเนินการเปรียบเทียบบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล กับสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (2) ปัญหาอุปสรรค การดำเนินการบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล กับสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (3) เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาอุปสรรคบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล กับสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

งานวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา โดยนำข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าจากเอกสาร และการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรตัวอย่างในพื้นที่ตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล จำนวน 10 คน และพื้นที่ตำบลชานา อำเภอสนา จำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 20 คน

ผลการศึกษาเปรียบเทียบพบว่า บทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาลและบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา มีความเหมือนกัน 1 ประเด็น คือ ด้านการมีส่วนร่วม เสนอแนะแก้ไขปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน และส่วนที่แตกต่างกันมี 4 ประเด็น คือ 1) ด้านการส่งเสริม สนับสนุนการอนุรักษ์ฟื้นฟูจารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) ด้านการบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติชุมชนอย่างยั่งยืน 3) ด้านการจัดให้มีเวทีปรึกษาหารือกันของประชาชน และ 4) ด้านการส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรชุมชนในตำบลเกิดความเข้มแข็ง และพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ปัญหาอุปสรรค บทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาลตำบลบางบาล) ไม่บรรจุแผนพัฒนาชุมชนไว้ในแผนประจำปีของเทศบาล ประชาชนในชุมชนบางส่วนขาดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน และปัญหาอุปสรรคของสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา คือ ความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา ยังมีความคลาดเคลื่อน ไม่สามารถนำชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของสภาองค์กรชุมชนได้ พื้นฐานทางสังคม วัฒนธรรม ประเพณีแตกต่างกันตามหลักศาสนาทำให้การกำหนดแผนการพัฒนาไม่สอดคล้องกัน และผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นักปกครองท้องถิ่น และผู้นำองค์กรชุมชนมีความขัดแย้งส่วนตัว ไม่ลงรอยกัน ไม่สามารถแก้ไขปัญหา และไม่สามารถนำประชาชนมาให้ความร่วมมือกับชุมชนได้ ข้อเสนอแนะ ได้แก่ การส่งเสริมศักยภาพให้กับผู้นำองค์กรชุมชน รวมทั้งบุคลากรที่เข้ามาเป็นสมาชิก ได้มีความรู้เชิงวิชาการ เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนกิจกรรมของสภาองค์กรชุมชนตำบลได้อย่างเข้มแข็ง ภาครัฐอาจมีการส่งเสริม สนับสนุนงบประมาณให้มีการฝึกอบรม รวมถึงการนำภาคเอกชนเข้าร่วมส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรม

คำสำคัญ เปรียบเทียบ บทบาท สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม สภาองค์กรชุมชนตำบลชานา พระนครศรีอยุธยา

Thesis title: A Comparative Study of Community Organization Councils: A Case Study of Ban Kum Sub district Community Organization Council, Bang Ban District, and Chai Na Sub district Community Organization Council, Sena District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province

Researcher: Mrs. Kannika Rurkoulos; **ID:** 2578002046; **Degree:** Master of Political Science;

Thesis advisors: (1) Dr. Pathan Suvanamongkol, Associate Professor;
(2) Dr. Thanasak Saijampa, Assistant Professor; **Academic year** 2015

Abstract

This study aims to: (1) Conduct a comparison of the roles of Ban Kum Sub district Community Organization Council, Bang Ban District, and Chai Na Sub district Community Organization Council, Sena District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province; (2) Problems and issues in the roles of Ban Kum Sub district Community Organization Council, Bang Ban District, and Chai Na Sub district Community Organization Council, Sena District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province; (3) Suggest solutions to the problems and issues in the roles of Ban Kum Sub district Community Organization Council, Bang Ban District, and Chai Na Sub district Community Organization Council, Sena District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province.

This study is a qualitative research conducted with descriptive analysis of the data from documentary research and interviews of 10 samples in Ban Kum Sub district, Bang Ban District, and 10 samples in Chai Na Sub district, Sena District, thus 20 samples in total.

The comparative study shows that: The roles of Ban Kum Sub district Community Organization Council, Bang Ban District, and Chai Na Sub district Community Organization Council, Sena District share a similarity in the aspect of participation in problem-solving and development planning. The differences are found in 4 aspects including: 1) Cultures and local wisdom conservation encouragement; 2) Sustainable natural resource management; 3) Providing facilities for public conferences; 4) Encouragement for strong and sustainable self-dependence; The problems and issues found in the role of Ban Kum Sub district Community Organization Council, Bang Ban District are: The Local Government (Bang Ban Municipality) does not include community development plans in the Municipality's annual plan; Some citizens in the community lack participation in the community's activities. The problems and issues found in Chai Na Sub district Community Organization Council, Sena District are: There is some misunderstanding among the Council members about the roles of the Council according to the Community Organization Council Act BE2551; Inability to involve the community into the Council's activities; Conflicts in development planning due to the variety of demographics such as cultures and religions; Local leaders and authority have personal matters, causing difficulties in problem-solving and co-operation in the community; Suggestions are that there should be performance boost for community leaders as well as the members of the Councils to be academically educated, thus able to steadily organize the Community Organization Council's activities. The Government may encourage by providing funds for training programs as well as involve public sector into these activities.

Keywords: Comparative study, Roles, Ban Kum Sub district Community Organization Council, Chai Na Sub district Community Organization Council, Phra Nakhon Si Ayutthaya

ฉ

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยการให้ความช่วยเหลือจากอาจารย์หลายท่านด้วยกัน ได้แก่ รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ ท่านประธานกรรมการสอบ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รองศาสตราจารย์ ดร.ปธาน สุวรรณมงคล ได้กรุณาให้ความช่วยเหลือเริ่มตั้งแต่การวางแผน การแนะนำแนวทางการศึกษาวิจัย การติดตามผล เป็นระยะ การนำประเด็นวิจัย ปัญหาและอุปสรรค มาวิเคราะห์ และสรุปผลร่วมกัน และที่ปรึกษาร่วม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนศักดิ์ สายจำปา ที่กรุณาให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็น ตรวจสอบ และแก้ไขร่างวิทยานิพนธ์ มาโดยตลอด ซึ่งผู้วิจัยต้องขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้ด้วย

นอกจากนี้ กลุ่มเพื่อน ๆ ที่เรียนวิชาเอกการเมืองการปกครองท้องถิ่น กลุ่มที่ร่วมทำวิทยานิพนธ์ด้วยกันทุกท่าน ต่างมีส่วนร่วมในการสนับสนุน ให้กำลังใจ ให้ความช่วยเหลือ และอาสาลงพื้นที่สัมภาษณ์ประชากรและกลุ่มตัวอย่างด้วยกัน โดยเฉพาะคุณสมพร เสียงเสนาะ ถือเป็นพี่ใหญ่ ซึ่งผู้วิจัยต้องขอขอบคุณในความกรุณา มา ณ โอกาสนี้ด้วย

ผู้ที่ให้ความช่วยเหลือสนับสนุน อีกส่วนหนึ่ง คือ คณะอาจารย์ และเจ้าหน้าที่ สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ทุก ๆ ท่าน โดยเฉพาะคุณนภารัตน์ กิตติรัตนมงคล ที่เป็นธุระประสานงาน นัดหมาย อาจารย์ และจัดตารางเวลา จัดสถานที่ ให้เป็นอย่างดี ผู้วิจัยต้องขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ที่จะลืมไม่ได้เลยคือ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างทั้งที่สภาองค์กรชุมชนตำบล บ้านกลุ่มอำเภอบางบาล และสภาองค์กรชุมชนตำบลชานนา อำเภอเสนา ที่กรุณาสละเวลาให้สัมภาษณ์ อย่างเต็มใจและไม่เคยเบื่อหน่าย ทุกครั้งที่ลงพื้นที่ รวมทั้ง ครอบครัวที่คอยเป็นกำลังใจ และสนับสนุนการศึกษาของผู้วิจัยตลอดมาตลอด ได้แก่ คุณแม่ สามิ บุตรสาว และบุตรชาย ที่คอยเป็นห่วงเป็นใย และกำลังใจให้ รวมทั้งขับรถพาไปสัมภาษณ์ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ตลอดจนช่วยค้นคว้าหาข้อมูลในการจัดทำวิทยานิพนธ์ของผู้เขียน ครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

สุดท้ายนี้ ผู้เขียนขอโน้มรำลึกถึงอำนาจบารมีของคุณ พระศรีรัตนตรัย และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายที่อยู่ในสากลโลก อันเป็นที่พึ่งให้ผู้เขียนมีสติปัญญาในการจัดทำวิทยานิพนธ์ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้เขียนขอให้เป็นที่รักเป็นที่รักแด่บิดา มารดา ครอบครัวของผู้เขียน ตลอดจนผู้เขียนหนังสือ และบทความต่าง ๆ ที่ให้ความรู้แก่ผู้เขียนจนสามารถให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี

กรรณิการ์ ฤกษ์อุโฆษ

กรกฎาคม 2559

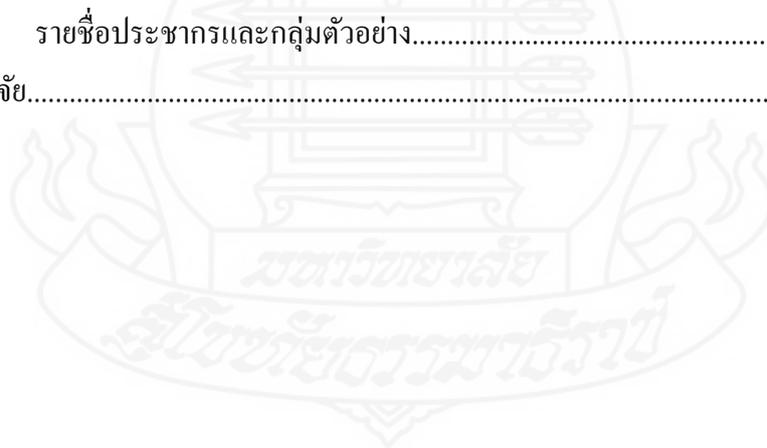
สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	11
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	11
ขอบเขตของการวิจัย.....	12
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	12
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	13
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	14
แนวคิดการกระจายอำนาจ.....	14
แนวคิดเกี่ยวกับ “บทบาท”.....	18
แนวคิดประชาธิปไตยท้องถิ่น.....	23
แนวคิดประชาสังคมและชุมชนท้องถิ่น.....	29
แนวคิดการมีส่วนร่วม.....	33
แนวคิดการเมืองภาคพลเมือง.....	38
แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็ง.....	44
ข้อมูลเกี่ยวกับสภาองค์กรชุมชนตำบล.....	48
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	56
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	69
รูปแบบการวิจัย.....	69
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	69
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	70

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	70
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	71
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	72
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	137
สรุปผลการวิจัย.....	137
อภิปรายผล.....	144
ข้อเสนอแนะ.....	152
บรรณานุกรม.....	154
ภาคผนวก.....	161
ก. พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551.....	162
ข. แบบสัมภาษณ์ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	176
ค. ภาพสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล.....	184
ง. ภาพสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา.....	189
รายชื่อประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	193
ประวัติผู้วิจัย.....	194

ณ

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 4.1	การเปรียบเทียบบทบาทในการส่งเสริมกิจกรรมของชุมชนท้องถิ่น ของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล กับสภาองค์กร ชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา.....	95
ตารางที่ 4.2	การเปรียบเทียบปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมกิจกรรมของชุมชน ในท้องถิ่นของสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล กับสภา องค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา.....	110
ตารางที่ 4.3	ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาอุปสรรคบทบาทของสภา ชุมชนตำบลบ้านกุ่ม อำเภอบางบาล กับสภาองค์กรชุมชนตำบลชานา อำเภอสนา.....	128

ญ
สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 แผนที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาของชุมชนท้องถิ่น.....	8
ภาพที่ 1.2 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	11
ภาพที่ 2.1 แผนที่ตำบลบ้านกลุ่ม อำเภอบางบาล.....	53
ภาพที่ 2.2 แผนที่ตำบลชานา อำเภอสนา.....	55

